

Usnesení č. 3/2024 Rady vlády pro záležitosti romské menšiny ze dne 12. února 2024

Rada vlády pro záležitosti romské menšiny v souvislosti s připomenutím Mezinárodního dne Romů dne 8. dubna 2024

- I. **přijímá** tuto právně nezávaznou pracovní definici protiromských postojů, tzv. anticikanismu:

„Anticikanismus, tzn. diskriminace Romů, je vyjadřování a jednání jedinců, strategie a praxe institucí, které vedou k marginalizaci či vylučování Romů, devalvování romské kultury a životního stylu, fyzickému násilí či projevům nenávisti namířených proti Romům i dalším jedincům a skupinám, které jsou považovány za „Cikány“. Z tohoto důvodu jsou stigmatizováni, či proto byli za dob nacismu nebo i dnes cílem perzekuce. Z důvodu této diskriminace se následně s Romy zachází jako s údajně cizí, odlišnou skupinou a jsou spojováni s celou řadou urážlivých stereotypů a zkreslených představ, které samy o sobě představují specifickou formu rasismu.“

- II. **žádá** vládní zmocněnkyni pro záležitosti romské menšiny Mgr. Lucii Fukovou, aby právně nezávaznou pracovní definici anticikanismu předložila prostřednictvím předsedy vlády vládě České republiky k přijetí a uvedení do praxe v České republice.
- III. **žádá** vládní zmocněnkyni pro záležitosti romské menšiny Mgr. Lucii Fukovou, aby právně nezávaznou pracovní definici anticikanismu předložila Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu České republiky se žádostí o její přijetí.

Odůvodnění:

Mezinárodní aliance pro připomínání holocaustu (IHRA), jejímž členem je také Česká republika, přijala v roce 2020 právně nezávaznou definici protiromských postojů, tzv. anticikanismu, jako specifické formy rasismu, předsudků, diskriminace nebo nenávisti namířené proti Romům a Sintům. Tento jev se může projevovat různými způsoby, mimo jiné slovními a fyzickými útoky, stereotypy, sociálním vyloučením a institucionální diskriminací.

Cílem definice IHRA je zvýšit povědomí o této problematice a podpořit porozumění s cílem čelit anticikanismu ve všech jeho formách a předcházet mu.

Česká republika byla spolu s dalšími členskými státy IHRA vyzvána, aby schválila či jinak podpořila uvedenou definici na domácí půdě a zasadila se o její praktické využívání. Realizací takového kroku by se ČR připojila po bok dalších zemí, např. Německa, Rakouska, Slovenska, Chorvatska, Izraele, Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Severní Makedonie či některých společností, např. Deutsche Bahn, Buckinghamshire New University či Croatian Football Federation, které již definici přijaly.

IHRA se zabývá jak výzkumem holocaustu, tak i genocidou Romů (romského holocaustu) za 2. světové války a oba odsouzeníhodné jevy – antisemitismus a anticikanismus, klade na stejnou úroveň, což se týká i pracovních definic, které přijala k antisemitismu a anticikanismu.

Definici antisemitismu již u příležitosti Dne památky obětí holokaustu a předcházení zločinům proti lidskosti přijala v roce 2019 Poslanecká sněmovna a poté Senát Parlamentu ČR.

Jestliže se Česká republika nakonec vyrovnala s dříve ostudným stavem památníku romského holokaustu v Letech u Písku či v Hodoníně u Kunštátu, pak přijetí definice anticikanismu Radou vlády pro záležitosti romské menšiny a vládou ČR by znamenalo důstojný příspěvek k uctění jejich památky.

Přijetí definice anticikanismu by znamenalo nejen naplnění závazku, který Česká republika přijala v rámci IHRA, ale z širšího mezinárodního pohledu by přispěla také k naplnění závazků, které ČR přijala zejména v rámci Evropské unie, Rady OSN pro lidská práva, Rady Evropy a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

V praktické rovině může přijetí definice anticikanismu napomoci naplňování vládní Strategie romské integrace 2021 – 2030, kde jedním z cílů je „snížit míru anticikanismu“, jinými slovy snížit vysokou míru pocítované diskriminace, obtěžování nebo pronásledování z důvodu romské národnosti. Na konkrétní projevy anticikanismu poukazují každoroční Zprávy o stavu romské menšiny v ČR schvalované vládou ČR.

Definice anticikanismu může v neposlední řadě posloužit jako doplňkový materiál při výkladu antidiskriminačního zákona (zákon č. 198/2009 Sb.), trestního zákoníku či dalších právních předpisů v oblasti boje proti diskriminaci a předsudečné nenávisti.

Praktický přínos definice pro orgány státu, ale i organizace občanské společnosti spočívá v následujícím:

- **Zvýšení informovanosti**

Definice pomáhá zvyšovat povědomí o konkrétních formách diskriminace, předsudků a nenávisti, kterým Romové a Sintové čelí. Toto pochopení může společnosti a tvůrcům politik pomoci účinněji řešit tuto problematiku.

- **Vytvoření jasného rámce problematiky anticikanismu**

Definice poskytuje jasný rámec pro pochopení a identifikaci anticikanismu, což může pomoci při vytváření cílených politik a opatření pro boj proti němu.

- **Podpora sociálního začleňování**

Uznáním anticikanismu jako specifické formy diskriminace může Česká republika usilovat o podporu sociálního začlenění a rovných příležitostí pro romské a sintské komunity.

- **Podpora dialogu**

Přijetí definice může usnadnit dialog mezi různými zúčastněnými stranami, včetně tvůrců politik, organizací občanské společnosti a komunit Romů a Sintů, a podpořit tak výměnu myšlenek a spolupráci.

- **Podpora monitorování a oznamování**

Definice může sloužit jako základ pro monitorování a hlášení případů anticikanismu, což umožní přesnější posouzení výskytu tohoto problému a pomůže identifikovat trendy a oblasti, které vyžadují intervenci.

- **Posílení mezinárodní spolupráce**

Přijetí definice může přispět ke společnému chápání anticikanismu mezi zeměmi, což může vést k účinnější spolupráci při řešení této formy diskriminace v regionálním i celosvětovém měřítku.

- **Uznání závazku**

Přijetím definice země prokáže, že uznává svůj závazek řešit anticikanismus a prosazovat práva Romů a Sintů, čímž přispěje ke spravedlivější a rovnější společnosti.

Mezi současné projevy anticikanismu může s ohledem na celkový kontext patřit mimo jiné:

- Zkreslování či popírání perzekuce Romů nebo genocidy Romů.
- Schvalování genocidy Romů.
- Podněcování, omlouvání a páchání násilí na romských komunitách či jedincích romského původu či ničení majetku Romů.
- Nucené nebo nedobrovolné sterilizace a fyzické nebo psychické násilí na Romech.
- Udržování a podporování předsudečných stereotypů o Romech.
- Obviňování Romů ze způsobování skutečných nebo smyšlených společenských, politických, kulturních, ekonomických nebo zdravotnických problémů a s tím spojené projevy nenávisti.
- Šíření stereotypu, že Romové mají tendenci ke zločinnému chování.
- Využívání pojmu „Cikán“ jako nadávky.
- Schvalování nebo podporování mechanismů vylučujících Romy na základě rasově diskriminačních předpokladů, jako je například vylučování z běžných škol nebo institucionální postupy a politická opatření, která vedou k segregaci romských komunit.
- Provádění politických opatření pro arbitrární nebo diskriminační vysídlování Romů a romských komunit bez právního základu nebo vytváření podmínek, které toto umožňují.
- Připisování kolektivní odpovědnosti za skutečné nebo smyšlené jednání jednotlivců z romských komunit všem Romům.
- Šíření nenávisti proti romským komunitám v jakékoliv formě, jako například v médiích včetně internetu a sociálních sítí.